

Шевель Анна Василівна, здобувач
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук, старший викладач кафедри
конституційного та міжнародного права
Національної академії внутрішніх справ
Кулик Т. О.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Питання прав і свобод людини на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової спільноти. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому.

Однією з реалій сучасного міжнародного правопорядку є визнання прав людини складником предмета міждержавних відносин. Права і свободи людини є визначеним нормативним виміром її соціально-культурної діяльності. Більш того, вони виступають як одна з найбільш культурних цінностей і до того ж права людини є складним, багатовимірним явищем

Актуальність цієї проблематики викликана, передусім, появою якісно нового джерела первинного права Європейського Союзу, який реформує Договір «Про заснування Європейського Співтовариства» та Договір «Про Європейський Союз» Так, із набуттям чинності Договору Європейського Союзу 2007 р., більш відомим як Лісабонський договір, відбулася інкорпорація першого узагальненого каталогу прав індивіда, якою є Хартія основних прав Євросоюзу. А це, у свою чергу, означає, що відбувся довгоочікуваний і неминучий злам у регулюванні охорони прав людини на рівні наднаціональних організацій [1].

Україна, як повноправний член Ради Європи та учасник Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року, прагне реформувати правову систему та наблизити її до сучасної європейської системи права, що

забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках Євросоюзу і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що утвердився у державах-членах ЄС.

У правовій системі Європейського Союзу права людини сприймаються як нерозривно пов'язані з іншими стержневими для суспільства постулатами – верховенства права і плюралістичної демократії. Орієнтація на повагу прав людини закріплена як імператив всіх гілок влади [2].

На даний час основоположний характер прав людини для права Європейського Союзу, а також функціонування всіх його органів, інститутів і установ чітко зафіксований в установчих документах Євросоюзу. Так пункт 1 статті 6 Договору про Європейський Союз встановлює: «Зasadничими принципами Союзу є спільні принципи всіх держав-членів: свобода, демократія, шанування прав людини, верховенство права». А пункт 2 даної статті встановлює «Союз шанує засадничі права, що їх гарантовано Європейською Конвенцією про захист прав людини та засадничих свобод, підписаною 4 листопада 1950 року в Римі, та що впливають із конституційних традицій, спільних у державах-членах, і трактує їх як загальні принципи права Спільноти» [2].

Право Євросоюзу як об'єднуюча регулятивна система не могло залишатися в стороні розвитку національного права держав-членів у сфері захисту прав людини. Так, на саміті Європейського Союзу 2000 року (м. Ніцца) глави держав-членів проголосили Хартію основних прав Європейського Союзу. Вперше текст Хартії був оприлюднений 7 грудня 2000 р. та доопрацьований у рамках Міжурядової Конференції ЄС з питань Конституційної Угоди в 2004 р. [3].

Зокрема, найважливішою рисою Хартії є її універсальний характер – каталог прав людини цього документа нормативно закріплює всі категорії прав людини у ВСІХсферах суспільного життя: громадянські, політичні, соціальні, економічні та культурні. Призначення Хартії – звести воедино, підтвердити і систематизувати основні права, особливістю Хартії є її унікальний спосіб класифікації основних прав і свобод. Підставою класифікації Хартії виступають особисті цінності, на

захист яких вони спрямовані: людська гідність, свобода, рівність, солідарність [3].

В цілому ж прийняття Хартії справедливо розцінюється провідними західноєвропейськими юристами як доказ того, що Європейський Союз на сьогодні є не тільки економічним, але й правовим співтовариством, основоположним фундаментом якого є Хартія основних прав Євросоюзу [3].

Що стосується співпраці між Радою Європи і Європейським Союзом у сфері захисту прав людини, то 23 травня 2007 року між організаціями було підписано Меморандум про взаєморозуміння. Даний документ підтвердив основоположну роль Ради Європи у сферах демократії, права людини та верховенства права в Європі [1].

Водночас необхідно відзначити, що належну охорону прав людини можна забезпечити не тільки шляхом створення своєї власної системи регулювання прав індивіда, а й шляхом приєднання Євросоюзу до Європейської Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Обидві ці можливості взаємно не виключаються [3].

Отже, приєднання Євросоюзу до пан'європейської системи охорони прав людини, яким є механізм Конвенції, матиме велике значення стосовно держав-нечленів. Воно забезпечить розвиток загальної і гомогенної охорони прав людини в цілій Європі без демаркаційних ліній, а сама Хартія основних прав ЄС являє собою новий етап в інтеграції Європейського Союзу, основою якого є принцип демократії та правової держави.

Список використаних джерел

1. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека / Рук. авт. колл. и отв. ред. д.ю.н., проф. Л. М. Энтина. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М. : Норма, 2007. – С. 301–315.
2. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина 1. – К. : Видавництво «Юстиніан», 2005. – С. 21–45.
3. Шишкова Н. Хартія основних прав Європейського Союзу і проблеми її конституційного розвитку // Юридичний журнал. – 2007. – № 4. – Ст. 30–35.
4. Ледях И. А. Хартия основных прав Европейского Союза // Государство и право. – 2002. – № 1. – С. 51–58.